

ALENA PROKOPOVÁ / 26. 4. 2017

Zahradnictví: Rodinný přítel

Jan Hřebejk a Petr Jarchovský odstartovali třídílnou historickou ságu, která je ambiciózním rodinným portrétem narýsovaným na pozadí dvou historických totalit – nacismu a komunismu.

Jan Hřebejk i na prahu padesátky patří k nejpracovitějším českým režisérům. Kromě několika televizních krimi seriálů (*Případ pro exorcistu*, *Místo zločinu Plzeň*, *Pět mrtvých psů*) v uplynulých třech letech nasměroval k divákům sice jen adaptaci divadelní hry Petra Kolečka *Zakázané uvolnění* a ceněné drama *Učitelka*, současně však intenzivně pracoval na svém „životním díle“. Právě tak režisér se svým dvorním scenáristou Petrem Jarchovským nazývají ambiciózní filmovou trilogii *Zahradnictví*, jejíž první část právě vstupuje do českých kin. Nese podtitul *Rodinný přítel* a odehrává se ve čtyřicátých letech – v době okupace. Také další části trilogie – *Dezertér* (s premiérou v září) a *Nápadník* (listopad) se odehrávají v dramatických obdobích novodobé československé historie: v době spojené s převzetím moci komunisty (1947–53) a na sklonku padesátých let.

„Jsou to tři filmy, které jsou trochu odlišné žánrově i dobou, ve které se odehrávají, volně na sebe navazují, ale obstojí i samy o sobě,“ vysvětluje režisér Jan Hřebejk. „V každém z příběhů dominuje jiná postava a jiné téma. Pokud publikum uvidí všechny části, tak dostane celkový panoramatický obraz, dojem, jaký máte třeba po přečtení románu. A já si myslím, že spousta diváků má ráda rodinné ságy.“

Tři dějově samostatné filmy líčí osudy postav, které jsou nuceny nejlepší léta svého života prožít v časech spojených se dvěma totalitními systémy násilně formujícími československou společnost – nacismem a komunismem. To jsou historická období, která se v díle Hřebejka a Jarchovského objevují opakovaně. Po oslnivém debutantském muzikálu z padesátých let *Šakalí léta* se generačně i názorově stmelená autorská dvojice vracela k obdobím, která už přímo ovlivnila jejich vlastní život (

Pelíšky, Pupendo a Učitelka). Jarchovský se do doby nacistické okupace vrátil nejen jejich společnou, ceněnou tragikomií *Musíme si pomáhat*, ale i okupačním milostným dramatem *Želary*. S jeho režisérem Ondřejem Trojanem pak spolupracoval i na generačním normalizačním příběhu *Občanský průkaz*.

Nový projekt Hřebejka a Jarchovského má ambici propojit obě „totalitní“ období a sledovat osudy hrdinů v širších historických souvislostech zahrnujících dvacet složitých let – od roku 1939 do roku 1959. Podobně jako ve většině svých společných příběhů, i v trilogii *Zahradnictví* úspěšná autorská dvojice sleduje mikrokosmos rodiny, respektive tří rodin spojených silnými citovými pouty a přesně charakterizovaných sociálně i profesně. V *Rodinném příteli* jde o rodinu majitele zahradnictví Miloše Pecky, v *Dezertérovi* o rodinu majitele kadeřnického salonu Otty Bocka a v *Nápadníkovi* o rodinu leteckého radiotelegrafisty Jindřicha Rohna.

„Z mého pohledu je to ta nejosobnější věc, na které jsem kdy pracoval. *Zahradnictví* vychází z historie mé rodiny, z pamětí mých rodičů a prarodičů,“ vysvětluje scenárista Petr Jarchovský. „Když jsem si před pár lety uvědomil, že moji rodiče stárnou a já také nemládnu, řekl jsem si, že by bylo dobré nechat je znovu zavzpomínat na všechny rodinné historky, příběhy a události. Chodil jsem za nimi na návštěvy, nechal je mluvit, vyptával jsem se a vše si zapisoval a nahrával.“

Smrt otce se pro Jarchovského stala určujícím impulsem k tomu, aby rodinnou paměť zafixoval a přetvořil do filmového příběhu. Opřel se o tři dramaticky nosné linie – důležité kapitoly své „rodinné kroniky“. Věrnost rodinným reáliím je však samozřejmě různá.

„Například třetí film, komedie *Nápadník*, je skoro doslova ze života, tak, jak si to Petr zapisoval,“ prozrazuje režisér Jan Hřebejk. „Samozřejmě ale reálie určitým způsobem dotvářel. Naopak první příběh je ze značné části fabulací.“

Pro oba autory i jejich diváky je důležité, že Jarchovského rodinná historie se promítla už do *Pelíšků*. Divácky úspěšná tragikomedie reflektovala rodinné i mezigenerační vztahy na pozadí událostí roku 1968. Postava cholerickeho otce Jindřicha Krause ztvárněného Jiřím Kodetem (který má konflikt se svou dcerou Jindřiškou a „dává komunistům rok“) byla inspirována Jarchovského dědečkem – stejně jako postava

Jindřicha Rohna v *Zahradnictví*, která je ovšem mladší (a hraje ji Martin Finger, který se objevil už v Hřebejkově filmové verzi divadelního představení Divadla Komédie *Odpad, město, smrt*).

„V době, kdy se odehrávaly *Pelíšky* a generační souboje mezi mým dědečkem a jeho mladší dcerou, byla moje máma provdaná a bydlela se svojí rodinou jinde. Starší sestra filmové Jindřišky tak z filmového příběhu vypadla,“ vysvětluje Jarchovský. „Měl jsem potom vůči mamince takový pocit dluhu. A veden pocitem toho dluhu jsem v *Zahradnictví* sáhl právě po portrétu mé maminky, od momentu jejího příchodu na svět až do jejích dvaceti let, kdy si brala mého tátu...“

Daniela (jak se postava inspirovaná Jarchovského matkou jmenuje) je v *Zahradnictví* dcerou Jindřicha Rohna a Vilmy, kterou ztvárnila ikonická Hřebejkova herečka Aňa Geislerová. V první části trilogie je ovšem Vilma jednou z trojice hrdinek – mladých žen, které čekají na návrat svých vězněných mužů a otců. Vilmina sestra Ela (Gabriela Míčová) je vdaná za Otta (Jiří Macháček) a má s ním malého Karlíka. Trojici doplňuje jejich sestra Bedřiška (Klára Melíšková). Navzdory povahovým odlišnostem musejí tři sestry v nelehké době držet při sobě. Naštěstí jim obětavě pomáhá rodinný přítel – lékař Jiří Erben (Ondřej Sokol), který je Jindřichovým nejlepším přítelem a mužem velmi přitažlivým.

„Vilma je nejmladší ze tří sester a je to žena odhodlaná udělat podle svých představ všechno správně, nebo tak, jak se od ní očekává,“ přibližuj svou hrdinku Aňa Geislerová. „Možná trochu přehlédne to, že není šťastná a že se v životě měla rozhodovat trochu jinak, takže si svůj život tak trochu protrpí. V podstatě to je ale hodná a poctivá ženská.“

Milostný trojúhelník, jenž je zdrojem Vilmina tichého trápení a jehož vrcholy tvoří manžel Jindřich a přítel Jiří, se ovšem víceméně realizuje jen v platonické rovině. Navíc do něj zasahuje i nejstarší ze sester, svobodná a bezdětná Bedřiška, které Jiřího mužné kouzlo rovněž nenechává lhostejnou. První film trilogie je tak příběhem lásky, která nesměla být naplněna, o které všichni vědí a nikdo o ní nesmí mluvit. Ryzí melodramatický koncept (který Hřebejk s Jarchovským využili v souvislosti s Geislerovou už v *Krásce v nesnážích*) se ovšem prosazuje jen v první části trilogie.

„Každý z těch filmů je v trochu jiném žánru. Pohybujeme se od válečného melodramatu přes drama z přelomu let 1947 a 1948 kolem únorového převratu až po komedii z konce padesátých let,“ vysvětluje Jan Hřebejk. „Myslím si ovšem, že v tom válečném a poválečném příběhu je hodně humoru. A dokonce bych řekl, že nejgrotesknější scéna je v *Dezertérovi*, v tom nejvážnějším dramatu. Zároveň je hodně smutných a dojemných momentů i v třetí, komediální části.“

Trilogie *Zahradnictví* tak není žádným jímavým „ženským“ příběhem, přestože v *Rodinném příteli* se celá sága otevírá přes postavy žen. Podobně jako v jiných filmech dvojice Hřebejk-Jarchovský jde o rodinný portrét, starostlivě vyvážený po stránce generační i genderové. Z intimního příběhu osamělých žen tak v *Zahradnictví* vyroste „velký“ příběh mužů, kteří riskovali život v boji za svobodu – a domov, který se zas a znovu pokoušeli nalézt, bude mít podle všeho hodnotu rodinnou i vlasteneckou.

Zahradnictví: Rodinný přítel (ČR – Slovensko – Polsko 2017), režie:

Jan Hřebejk, scénář: Petr Jarchovský, kamera: Bartek Cierlica, hudba: Petr Ostrouchov, střih: Vladimír Barák, zvuk: Jiří Klenka, hrají: Ondřej Sokol, Aňa Geislerová, Martin Finger, Jiří Macháček, Gabriela Míčová, Klára Melíšková, Karel Dobrý, David Novotný, Lenka Krobotová, Sabina Remundová a další. CinemArt, 130 min. Premiéra: 27. 4. 2017.